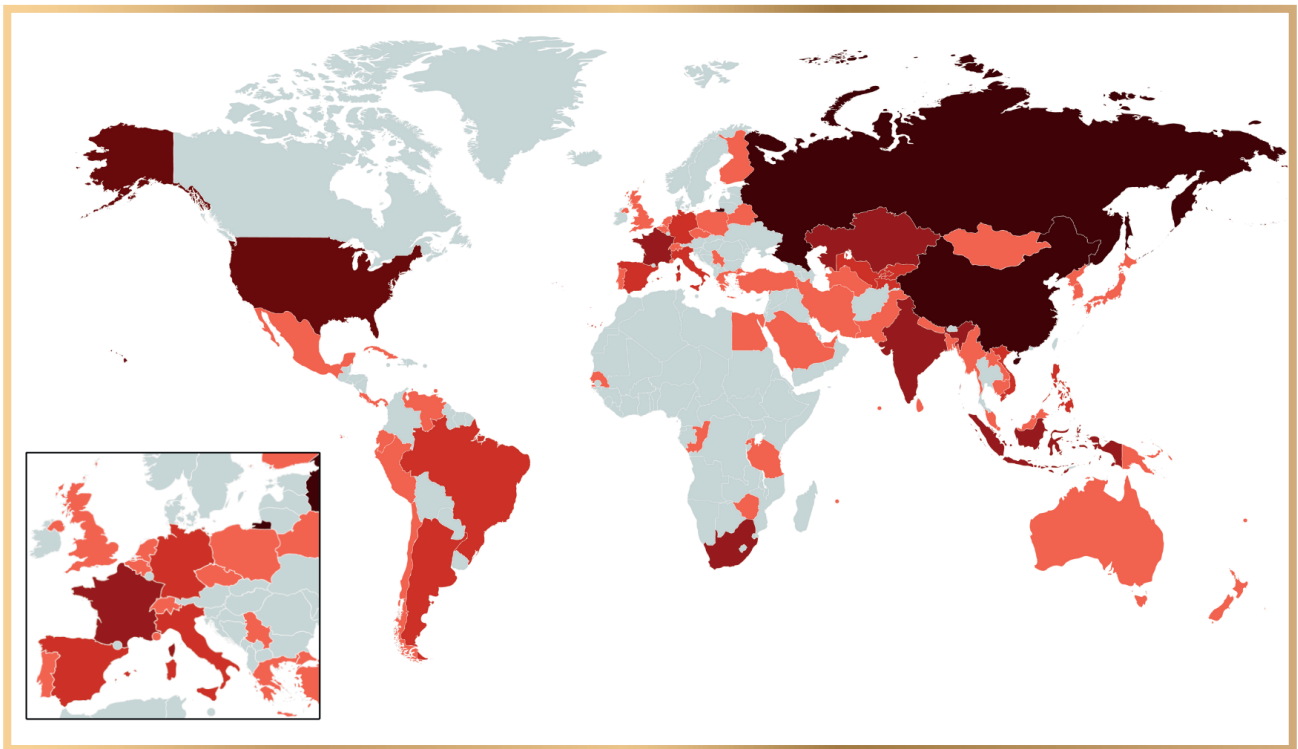

Dyplomacja Xi Jinpinga 2013-2020

Paweł Paszak

Wizyty Zagraniczne Przewodniczącego Xi Jinpinga (03.2013 - 09.2020)

Przewodniczący ChRL z pierwszą wizytą udał się do Rosji (22-23.03.2013).

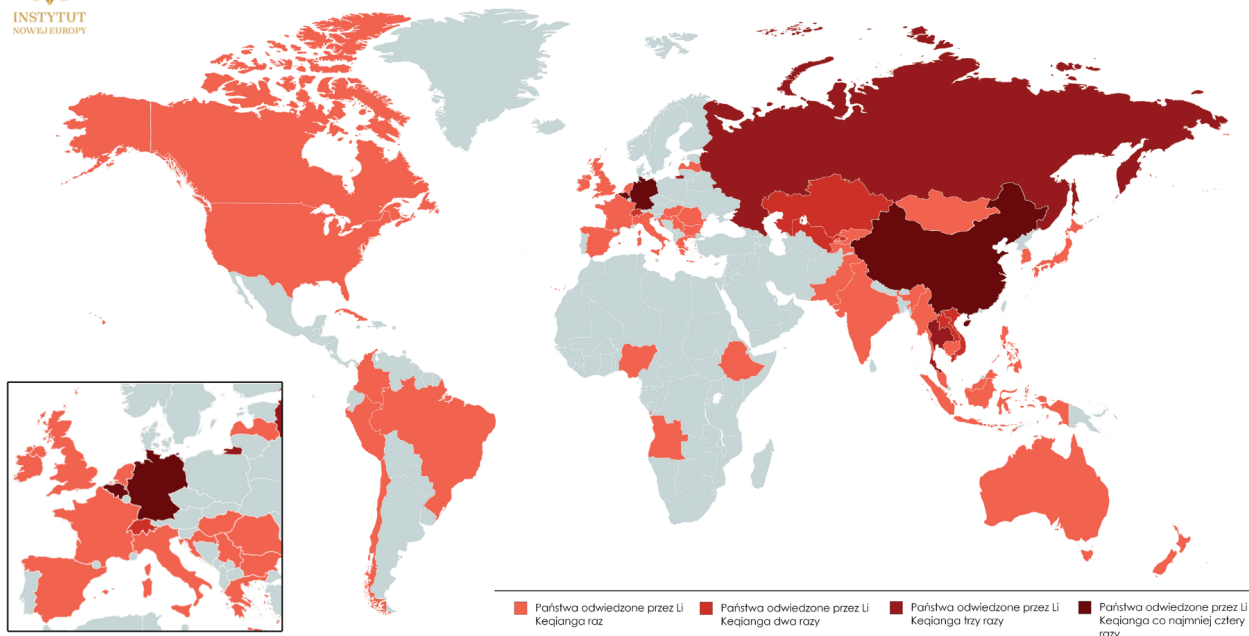
Jak dotąd odbył 99 podróży zagranicznych do 69 państw.

Najwięcej razy gościł w Rosji (8), w USA (4) oraz we Francji, Indiach, Kazachstanie, Indonezji i RPA (po 3.)

- Państwa odwiedzone przez Xi Jinpinga raz
- Państwa odwiedzone przez Xi Jinpinga dwa razy
- Państwa odwiedzone przez Xi Jinpinga trzy razy
- Państwa odwiedzone przez Xi Jinpinga cztery razy
- Państwa odwiedzone przez Xi Jinpinga co najmniej pięć razy

Wizyty Zagraniczne Premiera Li Keqiang (03.2013 - 09.2020)

Premier ChRL z pierwszą wizytą udał się do Indii (19-22.05.2013). Jak dotąd odbył 61 podróży zagranicznych do 46 państw. Najwięcej razy gościł w Belgii i Niemczech (po 4) oraz w Rosji i Tajlandii (po 3.)

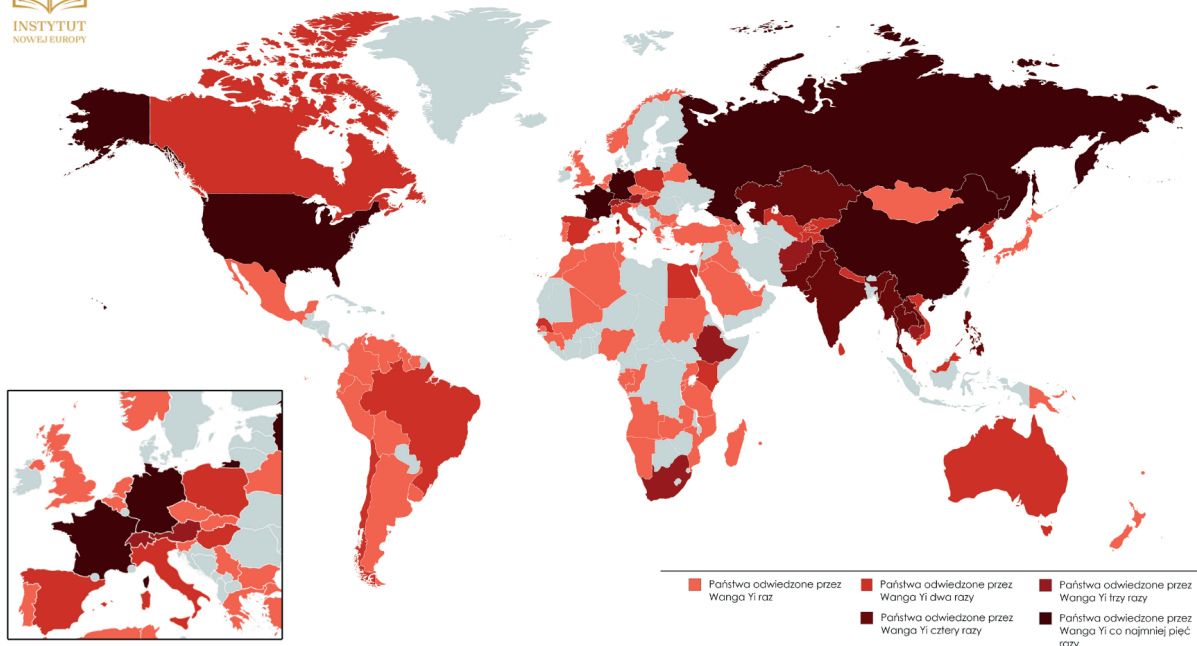

Wizyty Zagraniczne Ministra Wango Yi (03.2013 - 09.2020)

Minister Spraw Zagranicznych ChRL z pierwszą wizytą udał się do Tajlandii (01.05.2013).

Jak dotąd odbył 177 podróży zagranicznych do 97 państw.

Najwięcej razy gościł w USA (9), w Niemczech (8), we Francji (7) i w Rosji (po 6.)

Główne tezy

- Dojście do władzy Xi Jinpinga w 2012 r. zapoczątkowało nową, bardziej konfrontacyjną politykę zagraniczną ChRL, której symbolem stała się tzw. wilcza dyplomacja. Bezkompromisowe dążenie do urzeczywistnienia „Wielkiego Odrodzenia Narodu Chińskiego” wyparły dominującą do niedawna koncepcje „trzymania niskiego profilu” i „pokojowego rozwoju”.
- Głównym celem polityki ChRL jest utrzymanie dotychczasowego wariantu globalizacji opartego na relatywnie swobodnym przepływie kapitału, towarów, usług i wiedzy, który umożliwił Chinom globalną ekspansję gospodarczą i technologiczną. Rosnąca intensywność rywalizacji z USA generuje jednak coraz więcej przeszkód dla dalszego rozwoju ChRL.
- Najpoważniejszą barierą w wymiarze zewnętrznym dla dalszego wzrostu Chińskiej Republiki Ludowej jest rewizjonistyczna polityka napędzana sentymentem nacjonalistycznym prowadzona zarówno w bezpośrednim sąsiedztwie, jak i na płaszczyźnie globalnej. Generuje to rosnące napięcia w stosunkach w bliskim, jak i dalekim sąsiedztwie (Japonia, Indie, Australia, Wietnam, Wielka Brytania, Kanada, Czechy).
- Chiny realizują ambitną politykę w państwach rozwijających się Afryki, Ameryki Łacińskiej oraz Azji. Inwestycje infrastrukturalne, połączenia transportowe, linie kredytowe oraz zakupy surowców stanowią główne narzędzie budowania wpływów i pozyskiwania poparcia politycznego. Większość tego typu projektów realizowana jest w ramach Inicjatywy Pasa i Szlaku, stanowiącej flagowy projekt administracji Xi Jinpinga.
- W wymiarze strategicznym, Pekin dąży do wykorzystania słabnącej pozycji Stanów Zjednoczonych dla przemodelowania regionalnego porządku w Azji oraz w instytucjach międzynarodowych. Agenda ta uwzględnia próbę osłabienia stosunków transatlantyckich stanowiących fundament dotychczasowego porządku cechującego się dominacją państw Zachodu.
- Podczas gdy globalne zmagania z USA stanowią główne wyzwanie dla Chin, Pekin dąży do pogłębienia relacji z państwami opierającymi się amerykańskiej supremacji. Pośród nich rolę kluczowego partnera pełni Federacja Rosyjska, zapewniająca polityczne wsparcie, dostęp do tanich surowców i zaawansowanego sprzętu wojskowego.

Koncepcje polityki zagranicznej ChRL

Od objęcia władzy przez Xi Jinpinga w 2012 r. w polityce zagranicznej ChRL wzrosło znaczenie tendencji unilateralnych, a nowe władze zdecydowanie zwiększyły aktywność zewnętrzną zmierzającą do zabezpieczenia tzw. „żywotnych interesów” (*Héxīn lìyì* 核心利益)¹. W polityce Chin nastąpiło wyraźne odejście od koncepcji 28 znaków Denga Xiaopinga (i „pokoju i rozwoju” promowanego przez Hu Jintao²) na rzecz „dyplomacji wielkiego mocarstwa” (*Dàguó wàijiāo* 大国外交)³ i polityki „dążenia do osiągnięcia” (*Fèn fā yǒu wéi* 奋发有为). Poszczególne elementy wcześniejszych koncepcji są nadal obecne w działaniach Pekinu, jednak pełnią one nieporównywalnie mniejszą rolę niż w dekadzie 2000-2010⁴.

Przewodnią ideą w narracji administracji Xi Jinpinga stało się dążenie do realizacji „Chińskiego snu” i „Wielkiego Odrodzenia Narodu Chińskiego” (*Zhōnghuá mínzú de wěidà fùxīng* 中华民族的伟大复兴)⁵, które w warstwie oficjalnej kładą nacisk na poprawę warunków materialnych społeczeństwa. Odzwierciedlają to „cele na dwa stulecia” (*liǎng gè yī bǎi nián* 两个一百年)⁶, z których pierwszy zakłada osiągnięcia „społeczeństwa umiarkowanego dobrobytu” do 2021 r., a drugi stworzenie „nowoczesnego socjalistycznego państwa” do 2049 r.

„Odrodzenie” należy rozpatrywać także w kontekście dążeń do terytorialnej i politycznej restytucji centralnej pozycji Chin w Azji. W praktyce realizacja Chińskiego Snu oznaczałaby nie tylko podniesienie poziomu dobrobytu społeczeństwa, ale także rozciągnięcia pełnej kontroli nad wszystkimi terytoriami, do których Chiny roszczą „suwerenne prawa” (Hongkong, Tajwan, Morze Południowochińskie, Senkaku)⁷. Scenariuszem docelowym jest ukształtowanie nowego porządku w Azji, w którym Chiny pełnią rolę rdzenia, wokół którego zbudowane są łańcuchy wartości, połączenia komunikacyjne, oraz przepływy inwestycyjne i towarowe. Dominacja gospodarcza byłaby wspierana przez kontrolę najważniejszych połączeń morskich (SLOCs) na Zachodnim Pacyfiku oraz wschodniej części Oceanu Indyjskiego. Osiągnięcie tych celów wiązałoby się z koniecznością wypchnięcia wojsk amerykańskich poza pierwszy łańcuch wysp i dekompozycją systemu sojuszy z San Francisco.

Nową politykę zagraniczną ChRL cechuje zarówno większa aktywność, jak i coraz wyższy poziom asertywności. Stało się to zauważalne w szczególności w okresie pandemii COVID-19. Konfrontacyjny typ prowadzenia działań dyplomatycznych został okrzyknięty mianem „wilczej dyplomacji” (*zhàn lǎng wàijiāo* 战狼外交) i jak dotąd doprowadził do poważnych kryzysów w relacjach z Australią, Indiami, Kanadą, Szwecją i Wielką Brytanią. Tym samym Chiny nie wykorzystały okazji, jaką stało się osłabienie globalnego przywództwa USA w okresie pandemii. Konfrontacyjne działania chińskiej dyplomacji uwiarygodniły narrację o chińskim zagrożeniu i zwiększyły szanse na sformowanie antychińskiej koalicji w obszarze Indo-Pacyfiku. Równolegle wzrosło polityczne poparcie dla idei gospodarczego „rozłączenia” (*decoupling*), co widać w szczególności na przykładzie USA, Japonii i Tajwanu.

Flagowym projektem administracji Xi, mającym promować chińską wizję globalizacji, jest ogłoszona w 2013 r.⁸ Inicjatywa Pasa i Szlaku (znana również jako Nowy Jedwabny Szlak; BRI). BRI w perspektywie długoterminowej ma doprowadzić do stworzenia nowej sieci powiązań gospodarczych, infrastrukturalnych i politycznych, które zagwarantowałyby możliwości dalszego rozwoju ChRL

(szczególnie północno-zachodnich prowincji kraju) oraz ugruntowały wpływy w bliższym i dalszym sąsiedztwie. Inicjatywa nie ma sprecyzowanego charakteru i wyznacza raczej obszerne ramy, do których włączane są wszystkie konstruktywne działania podejmowane przez chińską dyplomację i firmy państwowe. Mimo tej niejednoznaczności BRI tworzy wielką narrację dla polityki międzynarodowej ChRL i stanowi swoistą propozycję chińskiej wizji globalizacji⁹.

W miarę rosnącej koncentracji władzy w rękach Xi Jinpinga i jego środowiska coraz większy nacisk kładziony jest także na osobisty wkład myśli sekretarza generalnego w chińską dyplomację¹⁰. Stanowi to swoisty powrót do praktyk epoki maoistowskiej, gdy myśl Mao, przynajmniej w oficjalnym dyskursie, stanowiła kompas dla chińskiej dyplomacji.

Wizyty zagraniczne Xi Jinpinga i główne kierunki aktywności ChRL

Zestawienie wizyt Xi Jinpinga w znacznej mierze odzwierciedla priorytetowe kierunki dyplomacji ChRL odpowiadające bieżącym interesom strategicznym i gospodarczym. Przy okazji wizyt bilateralnych w państwach średniej i niskiej rangi spotkaniom towarzyszy podpisanie dużych kontraktów infrastrukturalnych i umów gospodarczych, zwykle pod płaszczykiem Nowego Jedwabnego Szlaku. Często wizyty w mniejszych państwach związane są z rywalizacją o wpływy z innymi mocarstwami, a przyjazd chińskiej głowy państwa ma doprowadzić do reorientacji polityki danego rządu (np. Sri Lanka, Malediwy). W przypadku relacji z „wielkimi mocarstwami” (USA, Brazylia, Rosja, Indie, Niemcy, Francja) agenda spotkań jest na tyle kompleksowa, że ogłoszenie spektakularnych kontraktów infrastrukturalnych nie jest niezbędne.

Należy zastrzec, że sama liczba wizyt prezydenta w danym kraju nie może być traktowana jako pełny miarodajny wskaźnik znaczenia danego państwa. Przykładowo Pakistan pozostaje kluczowym partnerem ChRL w basenie Oceanu Indyjskiego i to właśnie tam zlokalizowany jest największy projekt BRI, czyli Chińsko-Pakistański Korytarz Ekonomiczny (CPEC). Jednocześnie Xi Jinping gościł w tym kraju jedynie raz, co mogłoby wskazywać na ograniczone znaczenie tego państwa. Podobnie sytuacja wygląda w odniesieniu do Nigerii, w której zaangażowanie inwestycyjne i infrastrukturalne Chin od 2005 r. wyceniane jest na 40,98 mld dol¹¹. Pomimo tak znaczącej skali współpracy chiński przywódca jak dotąd nie zdecydował się na podróż do Abudży. Przywołane przypadki pokazują, że sama liczba wizyt w danym kraju powinna być traktowana jedynie jako uzupełnienie właściwej analizy opartej o badania uwzględniające bardziej złożone czynniki gospodarcze, polityczne i historyczno-kulturowe.

Częstsze wizyty w niektórych państwach mogą także wynikać z organizacji różnego rodzaju forów regionalnych i międzynarodowych takich jak: BRICS, APEC, FOCAC, SOW czy G20. Aktywność prezydenta jest także uzupełniana lub zastępowana przez obecność premiera Li Keqiang lub ministra Wang Yi, którzy pozostają aktywni w ramach innych formatów takich jak Forum Chiny-CELAC, 17+1, Chiny-ASEAN i inne. Dopiero uwzględnienie tych wszystkich wektorów aktywności zewnętrznej pozwala na skonstruowanie względnie pełnego obrazu priorytetów polityki zagranicznej ChRL.

Federacja Rosyjska

Nieprzypadkowo państwem najczęściej odwiedzanym przez chińskiego przywódcę była Federacja Rosyjska. W dekadzie 2010-2020 współpraca między Pekinem i Moskwą zyskała zdecydowanie na intensywności, czemu sprzyjało zaostrzenie stosunków obydwu państw z USA i państwami Zachodu oraz dyplomatyczna i gospodarcza izolacja Rosji¹². Globalny kryzys finansowy w latach 2008-2011 przyczynił się do zainicjowania rosyjskiego wariantu „zwrotu w kierunku Azji”, za którym stały głównie motywacje natury ekonomicznej¹³. Wśród nich na czoło wysuwa się dywersyfikacja eksportu¹⁴ oraz przyspieszenie rozwoju Wschodniej Syberii poprzez przyciągnięcie inwestycji z Chin, Japonii i Korei Południowej¹⁵. Po agresji na Ukrainę w 2014 r. kontakty z Chinami nabrały dodatkowego impetu w konsekwencji sankcji wprowadzonych przez państwa Zachodu. Główną osią współpracy pozostaje niezmiennie dążenie do podważenia przewagi Stanów Zjednoczonych i stworzenie poli-centrycznego układu sił w systemie międzynarodowym, gwarantującego silniejszą pozycję obydwu państwom. Koordynację działań politycznych i podobną percepcję strategiczną obrazuje m.in. wysoki współczynnik zgodności głosowań na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ¹⁶. Rosja pozostaje obok Arabii Saudyjskiej głównym źródłem importu ropy do Chin, a dzięki inauguracji gazociągu Siła Syberii w 2019 r. możliwe będzie również wyraźne zwiększenie zakupów gazu ziemnego¹⁷. Od 2010 r. Chiny są najważniejszym partnerem gospodarczym Rosji, a wartość wymiany towarowej w 2018 r. przekroczyła 106 mld dolarów¹⁸. Dla Pekinu istotne jest także zabezpieczenie dostaw nowoczesnego uzbrojenia (Su-35, systemy S-400, silniki odrzutowe AL-31F), które pozwala na częściowe uzupełnienie deficytów technologicznych chińskiego przemysłu zbrojeniowego. Xi Jinping i Putin współpracują także w takich formatach jak: BRICS, G20 czy Szanghajska Organizacja Współpracy, co narzuca wyższą częstotliwość kontaktów obydwu przywódców. W obliczu ograniczenia relacji z zachodnimi dyplomacjami obecność Xi Jinpinga na ważnych dla Rosji wydarzeniach (Olimpiada w Soczi w 2014 r., Dzień Zwycięstwa w 2015 r.) stanowi także symboliczny wyraz wzajemnego wsparcia. Dotychczasowa dynamika stosunków bilateralnych pozwala sądzić, że w perspektywie średnioterminowej (2030) ulegną one pogłębieniu, podobnie jak skala gospodarczego uzależnienia Rosji od Chin.

Stany Zjednoczone

Stany Zjednoczone były drugim najczęściej odwiedzanym państwem przez chińskiego przywódcę. Jednakże aż trzy spośród czterech wizyt miały miejsce w okresie prezydentury Baracka Obamy (2013, 2015, 2016). Mimo że to administracja Obamy zapoczątkowała zwrot ku Azji¹⁹, to jednak w swoim wydzwisku nie miał on charakteru jednoznacznie antychińskiego. Jedyna wizyta sekretarza generalnego w okresie rządów Donalda Trumpa miała miejsce w kwietniu 2017 r. w kuzynie Mar-a-Lago na Florydzie, tuż po objęciu przez niego funkcji prezydenta. Spotkanie stanowiło próbę ułożenia stosunków między dwoma przywódcami, po twardej i agresywnej kampanii, w której Donald Trump oskarżał Chiny o „gwałt” na gospodarce USA i „największą kradzież w historii świata”²⁰. Jak pokazują wydarzenia ostatnich czterech lat (2017-2020) spotkanie nie zapobiegło eskalacji napięć między Chinami i USA. Od tamtego czasu stosunki między dwoma państwami znalazły się na równi pochyłej, do czego przyczyniły się wojna handlowa, rywalizacja militarna w regionie Indo-Pacyfiku, sankcje wobec Huawei, oraz spór wokół pandemii COVID-19. W obecnych uwarunkowaniach kolejna wizyta chińskiego prezydenta w Stanach Zjednoczonych wydaje się mało prawdopodobna. Potencjalnym przyczynkiem do podróży Xi do USA mógłby być przełom w negocjacjach handlowych bądź próba nowego otwarcia we wzajemnych relacjach po zwycięstwie Joe Bidena w listopadzie 2020 r.

Azja Wschodnia (Korea Południowa i Japonia)

Relacje z Japonią i Koreą Południową mają kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa i gospodarczego rozwoju ChRL. Mimo intensywnej współpracy gospodarczej, relacje pomiędzy wymienionymi państwami mają złożony charakter ze względu na rozbieżne interesy w domenie bezpieczeństwa. W wymiarze strategicznym Tokio i Seul zaliczają się do najważniejszych sojuszników USA w Azji, którzy zapewniają armii amerykańskiej możliwość utrzymywania wysuniętej linii obrony na Pacyfiku. Około 85 tys. personelu wojskowego, kilkadziesiąt baz wraz ze sprzętem i zapleczem infrastrukturalnym, oraz porozumienia sojusznicze z Koreą Południową i Japonią są postrzegane przez Pekin jako jedna z głównych barier dla zabezpieczenia „żywotnych interesów” ChRL. Rosnąca aktywność Japonii w ramach formatu Quad (Quadrilateral Security Dialogue) oraz ambitny program modernizacji Japońskich Sił Samoobrony (JSDF) postrzegane są jako zagrożenie dla ambicji Chin.

Chiny pozostają de facto „sojuznikiem” Korei Północnej, który poprzez wsparcie gospodarcze i technologiczne umożliwił utrzymanie totalitarnego reżimu po zakończeniu wojny koreańskiej. Korea Północna stanowi strategiczny bufor oddzielający Chiny od armii amerykańskiej i jego utrzymanie postrzegane jest przez Pekin jako imperatyw strategiczny. Północnokoreański program nuklearny odbierany jest przez państwa Azji Wschodniej jako jedno z głównych źródeł niestabilności w regionie. Główną przeszkodą dla polityki unifikacji są obawy chińskiego przywództwa związane z możliwością powstania państwa koreańskiego u własnych granic, które pozostawałoby sprzymierzone z USA i formowaną przez nie koalicją w regionie Indo-Pacyfiku. Jednocześnie jednak Pekin jest zainteresowany ograniczeniem arsenału nuklearnego Korei Północnej ze względu na ryzyko niepożądanego eskalacji napięć w regionie oraz pogłębieniem współpracy z Koreą Południową.

W wymiarze ekonomicznym, pomiędzy Chinami, Japonią i Koreą Południową występują silne związki współzależności wynikające z partycypacji w regionalnych łańcuchach produkcji, głównie w sektorze elektroniki²¹. W 2018 r. wymiana handlowa z Koreą Południową wyniosła 313 mld dolarów, a z Japonią 323 mld dolarów²². Łącznie daje to wynik wyższy od wymiany handlowej z USA (558 mld dolarów)²³ i Unią Europejską (560 mld euro w 2019 r.). W miarę rosnących obaw dotyczących stabilności relacji z Chinami tempa nabrała debata dotycząca przeniesienia poszczególnych elementów łańcuchów produkcji z Chin do Azji Południowo-Wschodniej. Pekin będzie dążył do utrzymania intensywnych kontaktów handlowych i inwestycyjnych z Koreą Południową i Japonią i przeciwdziałania tym niebezpiecznym dla siebie tendencjom.

Dekada 2010-2020 przyniosła wyraźny wzrost napięć pomiędzy Chinami oraz Stanami Zjednoczonymi i ich sojuznikami. Działania Chin zmierzające do opanowania pierwszego łańcucha wysp oraz zastraszenia państw, które stoją na przeszkodzie tych planów, pogłębiły dylemat bezpieczeństwa w Azji Wschodniej. W nadchodzących latach Chiny będą podejmować działania zmierzające do wykorzystania globalnego osłabienia USA w celu wzmocnienia wpływu na pozostałe państwa azjatyckie. Narzędziem osiągnięcia tego celu będą: potencjał Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej, „karta północnokoreańska” oraz argumenty ekonomiczne.

Azja Południowo-Wschodnia

Wysoko na liście priorytetów dyplomacji Xi Jinpinga znajdują się także państwa Azji Południowo-Wschodniej takie jak: Indonezja, Malezja, Wietnam i Filipiny. Region ten ma kluczowe znaczenie zarówno dla polityki gospodarczej, jak i militarnej ChRL. W 2019 r. wymiana handlowa z państwami ASEAN osiągnęła wysokość 642.5 mld. dol.²⁴ (drugi wynik po UE), a w pierwszej połowie 2020 r. to właśnie państwa ASEAN osiągnęły status najważniejszego partnera gospodarczego ChRL, wyprzedzając Unię Europejską i Stany Zjednoczone.

Chiny w ostatniej dekadzie stały się także jednym z czołowych inwestorów w regionie. W 2017 r. chińskie firmy zainwestowały w państwach ASEAN 14 mld dol., a w 2018 r. 10 mld dol.²⁵. Szacunki te nie uwzględniają jednak inwestycji z Hongkongu (odpowiednio 6 i 10 mld dolarów). Inwestycje i infrastruktura pozostają jedną z głównych płaszczyzn rywalizacji gospodarczej z USA, Japonią i Koreą Południową. Chińskie firmy odpowiadają m. in. za realizację takich projektów infrastrukturalnych jak: kolej ECRL (Malezja, 13 mld dol.), hydroelektrownia na rzece Kayan (Indonezja 17,8 mld dol), kolej Wietnam-Kunming (Laos, 6,5 mld dol.), kolej Muse-Mandalay (Myanmar 9 mld dol.) czy port Kyakpyu (Myanmar 1,3 mld dol.). W 2020 r. zapowiedziano również budowę lotniska pod Manilą na Filipinach, którego potencjalny koszt szacowany jest na 10 mld dol²⁶.

Uwarunkowania geograficzne sprawiają, że państwa Azji Południo-Wschodniej pełnią istotną funkcję w handlu morskim w obszarze Indo-Pacyfiku, co najlepiej obrazuje status Cieśnin: Malakka, Lombok i Sunda. To także państwa regionu pozostają najważniejszymi stronami sporu terytorialnego o Morze Południowochińskie, którego rozwiązanie znajduje się wśród najważniejszych celów chińskiej dyplomacji. Ze wskazanych wyżej przyczyn, wizja Morskiego Jedwabnego Szlaku została ogłoszona przez przewodniczącego Xi w trakcie wizyty w Indonezji w 2013 r.²⁷. Nowy Jedwabny Szlak ma stanowić swoistą przeciwwagę²⁸ dla promowanej przez USA, Japonię i Australię koncepcji „wolnego i otwartego Indo-Pacyfiku”²⁹, która przez Chiny postrzegana jest jako zaczątek antychińskiej koalicji³⁰. Biorąc po uwagę proces zacieśniania współpracy w ramach formatu Quad, utrzymanie neutralności przez państwa Azji Południowo-Wschodniej przesuwają się na czoło agendy polityki zagranicznej. Zbudowanie silnej pozycji w bezpośrednim sąsiedztwie Chin ma charakter priorytetowy ze względu na czynniki gospodarcze, strategiczne i prestiżowe.

Azja Południowa

Dyplomacja w rejonie Azji Południowej stanowi ważny wektor w polityce Pekinu, na co wskazuje fakt, że Xi Jinping odwiedził wszystkie kraje regionu co najmniej raz (z wyjątkiem niestabilnego Afganistanu). Indie i Pakistan pełnią pierwszorzędną funkcję w polityce Chin wobec regionu ze względu na ich wagę gospodarczą i strategiczną. Indie pozostają regionalnym rywalem w walce o wpływy w obszarze Oceanu Indyjskiego, a jednocześnie ważnym partnerem gospodarczym. W przyszłości to właśnie one mają dużą szansę stać się jednym z wiodących mocarstw nie tylko Azji, ale także na świecie. Jak dotąd władze w New Delhi prowadziły politykę utrzymywania względnie równego dystansu wobec najważniejszych mocarstw, czego przykładem jest równoczesne podtrzymywanie współpracy z Federacją Rosyjską, USA i ChRL³¹. Eskalacja napięć w związku ze starciami

we Wschodnim Ladakhu może jednak doprowadzić do stopniowego przeorientowania strategii Indii i ściślejszej współpracy wojskowej z USA i państwami formatu Quad. Pakistan zalicza się z kolei do grona najbliższych partnerów ChRL, a relacja pomiędzy dwoma państwami określana jest jako „all-weather-partnership” (Zhōng bā quántiānhòu huòbàn guānxi 中巴全天候伙伴关系)³². Znaczenie Pakistanu wynika z jego przydatności do równoważenia rosnącej pozycji Indii oraz możliwości uzyskania bezpośredniego dostępu lądowego do Oceanu Indyjskiego poprzez Korytarz Ekonomiczny Chin-Pakistan i port Gwadar. Rosnące ambicje morskie Pekinu sprawiają, że w nadchodzących latach będą one zwiększać aktywność w państwach Azji Południowej, promując współpracę gospodarczą i inwestycyjną w ramach Morskiego Jedwabnego Szlaku.

Już obecnie Chiny pozostają silnie zaangażowane w rozwój infrastruktury w państwach Azji Południowej, co stanowić ma impuls dla rozszerzenia wpływów kosztem Indii. W trakcie wizyty w sąsiadującym z Indiami Bangladeszu w 2016 r. ogłoszono m. in. uruchomienie wartego 24 mld dol. pakietu ekonomicznego (do dziś jedynie 1 mld realnych inwestycji). W przypadku Sri Lanki i Malediwów wizyty Xi Jinpinga miały stanowić impuls do zwiększenia obecności Chin na Oceanie Indyjskim. Na Sri Lance od 2006 do 2019 r. wartość chińskich inwestycji infrastrukturalnych osiągnęła 12 mld dolarów, przy czym między 2013 a 2019 r. zainwestowano 6,8 mld dol³³. Na Malediwach chińskie firmy odpowiadają za projekty infrastrukturalne wyceniane na 1,3 mld dolarów, a według części doniesień nawet 80% długu zagranicznego (25% PKB) przypada na Chiny. Rosnące zaangażowanie ChRL w tym regionie będzie generować dodatkowe napięcia w relacjach z Indiami, które postrzegają te działania jako naruszenie ich tradycyjnej sfery wpływów i próby strategicznego okrążenia³⁴.

Azja Środkowa

Azja Środkowa znajduje się wśród regionów najczęściej odwiedzanych przez prezydenta Xi Jinpinga, na co wpłynęła korzystnie rozwijająca się współpraca energetyczna, położenie państw regionu na trasie Nowego Jedwabnego Szlaku, oraz partycypacja w Szanghajskiej Organizacji Współpracy. Administracja Xi kontynuuje wysiłki władz chińskich na rzecz dywersyfikacji źródeł energii a import gazu i ropy z Kazachstanu i Turkmenistanu stanowi ważny element tej polityki. Za zdecydowaną większość wymiany handlowej z Chinami odpowiadają w regionie Kazachstan (8,52 mld dol – import; 11,32 mld dol – eksport), Turkmenistan (8,2 mld dol – import; 0,31 mld dol – eksport) i Uzbekistan (2,32 mld dol – import; 3,94 mld dol – eksport)³⁵. W 2018 roku państwa Azji Centralnej wyeksportowały przez gazociąg Azja Centralna-Chiny 46,8 mld m³ gazu, czyli prawie trzykrotnie więcej niż do Rosji (16,1 mld m³)³⁶.

Ważną płaszczyzną aktywności ChRL w Azji Centralnej są inwestycje bezpośrednie i projekty infrastrukturalne. W 2018 r. wysokość chińskiego FDI wyceniania była na ponad 14 mld dol³⁷, a łączna wartość inwestycji i kontraktów w okresie 2005-2020 na 55 mld dol³⁸. W ramach kontaktów w ostatnich latach rozwijana jest także współpraca kredytowa. Głównymi odbiorcami pożyczek z chińskich banków państwowych są: Kirgistan (17,14 mld dol., 45,3% zadłużenia zagr.), Kazachstan (12,5 mld dol, 8,9%) i Tadżykistan (11,62 mld dol, 51,1%)³⁹.

Państwa Azji Centralnej współpracują również z Chinami w ramach Szanghajskiej Organizacji Współpracy, której głównym celem jest przeciwdziałanie zjawiskom separatyzmu, terroryzmu i ekstremizmu religijnego⁴⁰. Utrzymanie stabilności w regionie przygranicznym jest istotne z perspektywy Pekinu, gdyż wspiera wysiłki na rzecz wyeliminowania ruchów autonomicznych w Xinjiangu. Współpraca w tym formacie przyczynia się do częstszych kontaktów między przywódcami regionu i prezydentem Xi Jinpingiem. Od 2013 r. aż pięć spośród ośmiu szczytów odbyło się w państwach Azji Środkowej należących do tej organizacji. To także w kazaskiej Astanie w 2013 r. chiński prezydent ogłosił również projekt Nowego Jedwabnego Szlaku⁴¹, co obrazuje, że państwa regionu postrzegane są jako ważny element strategii Chin w Azji. Problemy gospodarcze Rosji, brak istotnej obecności USA i potencjał gospodarczy Chin sprawiają, że Pekin w kolejnych latach będzie odgrywała pierwszorzędą rolę w polityce rozwojowej regionu.

Ameryka Łacińska

Relatywnie liczne wizyty Xi Jinpinga w Ameryce Łacińskiej wynikają z trzech podstawowych przyczyn. Po pierwsze Ameryka Łacińska pełni ważną funkcję w polityce surowcowej ChRL i w interesie Pekinu leży utrzymanie dobrych stosunków z kluczowymi partnerami gospodarczymi w regionie. Brazylia, Chile, Wenezuela i Peru stanowią główne źródła pozyskiwania soi, metali, minerałów i węglowodorów i przypada na nie aż 75% wartości importu ChRL⁴². Po drugie, aż trzy wizyty (dwie w Brazylii i jedna w Argentynie) związane były ze szczytami formatów BRICS i G20 i nie miały charakteru bilateralnego. Po trzecie, państwa Ameryki Łacińskiej są potencjalnie cennymi partnerami politycznymi, którzy mogą uwiarygadniać chińską wizję globalizacji. Region ten podobnie jak Afryka zaliczany był do tzw. „trzeciego świata” i choć postkolonialna przeszłość stanowi czynnik drugo- lub trzeciorzędny w stosunkach z ChRL, to należy jednocześnie zaznaczyć, że brak trwałych powiązań sojuszniczych z USA otwiera drogę dla poszerzenia wpływów politycznych. Odnosi się to w szczególności do państw o mniejszym potencjale i niższym poziomie rozwoju, dla których uczestnictwo w Inicjatywie Pasa i Szlaku stanowi szansę do pobudzenia współpracy gospodarczej.

Trudności gospodarcze wywołane pandemią i uzależnienie państw Ameryki Łacińskiej od eksportu surowców sprawiają, że Chiny będą odgrywać kluczową rolę w procesie wychodzenia z recesji. Tylko w przypadku Brazylii, Peru i Chile udział Chin w eksporcie przekracza 25%. Pekin będzie dążył do wykorzystania wpływów gospodarczych do wynegocjowania jak najlepszych warunków funkcjonowania na rynkach 5G oraz większego zaangażowania państw w Inicjatywę Pasa i Szlaku.

W 2019 r. wartość wymiany handlowej Chin z regionem przekroczyła 319 mld dolarów⁴³. Dynamicznie rozwija się także współpraca inwestycyjna między Chinami i państwami regionu. Od 2005 do 2017 r. zainwestowały one w Ameryce Łacińskiej w formie inwestycji bezpośrednich ok. 100-110 mld dol⁴⁴, przy czym w większości trafiły one do sektora wydobywczego i energetycznego. W przypadku Argentyny władze chińskie odegrały także konstruktywną rolę w utrzymaniu stabilności finansowej tego państwa poprzez tzw. swapy walutowe przeprowadzone w 2018 r.⁴⁵. Światowy kryzys gospodarczy sprawia, że współpraca ekonomiczna z Chinami będzie odgrywać jeszcze istotniejszą rolę w polityce państw regionu.

Europa

Kierunki i częstotliwość wizyt Xi Jinpinga w Europie jednoznacznie wskazują, że kluczowym obszarem dla Pekinu pozostawała zachodnia część kontynentu, w tym przede wszystkim Francja, Niemcy, Wielka Brytania, Holandia i Włochy. Decyduje o tym atrakcyjność tego obszaru jako rynku zbytu dla chińskiego eksportu, miejsce lokowania kapitału i pozyskiwania zaawansowanych technologii i *know-how*. W 2019 r. Chiny były dla państw UE głównym źródłem importu towarów (19%) i trzecim najważniejszym kierunkiem dla eksportu (9%). Wartość wymiany handlowej osiągnęła 560 mld euro (eksport 362 mld, import 198 mld) przy deficycie UE sięgającym 164 mld euro⁴⁶.

Z perspektywy ChRL priorytetowy charakter mają relacje z Francją i Niemcami, czyli państwami, które wywierają największy wpływ na funkcjonowanie i rozwój Unii Europejskiej. Podejście Chin do Europy należy określić jako minilateralizm, polegający na wyselekcjonowaniu wąskiej grupy państw o proporcjonalnie największym wpływie na sytuację w regionie i kształtowaniu agendy relacji w ramach UE. Znaczenie osi Berlin-Paryż wzrosło wraz z opuszczeniem Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię, co sprawia, że Pekin będzie przykładał jeszcze większą wagę do relacji ze wskazanymi państwami. „Nowi” członkowie Unii Europejskiej, którzy do organizacji dołączyli po 2004 r., odgrywają drugo- lub trzeciorzędą rolę w polityce gospodarczej Pekinu, co obrazuje m. in. bardzo niski poziom inwestycji bezpośrednich⁴⁷.

Powołanie w 2012 r. formatu 16+1 (od 2019 r. 17+1) obejmującego państwa EŚW miało pobudzić wzajemną współpracę, jednak zamiast inwestycji przyniosło głównie rozczarowania oraz wzrost deficytu w wymianie handlowej. Za wyjątkiem Węgier, Serbii i Grecji państwa formatu utrzymują ograniczone kontakty z Pekinem, a poziom ich współzależności z chińską gospodarką jest zdecydowanie niższy niż Europy Zachodniej.

Z perspektywy Pekinu kluczowe jest utrzymanie niejednoznacznego stanowiska UE wobec globalnej konfrontacji Chiny-USA i położenie zdecydowanego nacisku na współpracę gospodarczą. Pekin będą dążyły do wykorzystania dostępu do własnego rynku jako głównego argumentu na rzecz utrzymania ożywionej współpracy, na przekór nasilającym się naruszeniom praw człowieka w Chinach i globalnej konfrontacji Chiny-USA. Jednym z kluczowych aktorów kształtujących unijną politykę będzie stanowisko korporacji transnarodowych, w szczególności niemieckich firm motoryzacyjnych i telekomów. Priorytetem UE pozostaje Kompleksowe Porozumienie Inwestycyjne (ang. *Comprehensive Agreement on Investment*), które ma zagwarantować „równe pole gry” i „wzajemność” w traktowaniu firm europejskich.

Bliski Wschód

W ostatniej dekadzie rosnące zapotrzebowanie Chin na surowce naturalne oraz dążenie do pozyskania kontraktów infrastrukturalnych stanowiły główną siłę napędową chińskiej dyplomacji na Bliskim Wschodzie⁴⁸. Z Półwyspu Arabskiego i Bliskiego Wschodu pochodzi ponad 40% ropy sprowadzanej do Chin⁴⁹ a wartość importu tylko z państw GCC⁵⁰ wyniosła w 2018 r. ponad

105 mld dol. Powyższe czynniki powodują, że współpraca z państwami arabskimi ma pierwszorzędne znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego ChRL. Z racji wagi gospodarczej priorytetem jest współpraca gospodarcza z państwami Półwyspu Arabskiego, które według danych American Enterprise Institute przyciągnęły w latach 2005-2020 aż 82 mld dolarów chińskich inwestycji i kontraktów infrastrukturalnych.

Skomplikowana sytuacja geopolityczna w regionie związana z rywalizacją Iranu z Arabią Saudyjską, Izraelem i USA sprawia, że chińska dyplomacja musi w swych działaniach postępować ostrożnie. ChRL zależy w pierwszej kolejności na swobodnej realizacji agendy ekonomicznej w tym regionie, czemu nie służą ani regularne konflikty zbrojne, ani też wojny zastępcze. Jednocześnie Chiny wyrażają polityczne poparcie dla Rosji, która od początku konfliktu w Syrii wyrosła na jednego z czołowych graczy regionalnych. Wsparcie dla reżimu Assada i blokowanie rezolucji ws. Syrii na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ wynika także z oficjalnego przywiązania do respektowania zasad suwerenności i nieingerencji⁵¹. Chińskie zaangażowanie na Bliskim Wschodzie ogranicza się jednak prawie wyłącznie do wymiaru ekonomicznego i ze strony chińskiego przywództwa nie widać ambicji do zastąpienia USA w roli głównego mocarstwa militarnego w regionie.

W 2016 r. Prezydent Xi Jinping w trakcie trasy po Bliskim Wschodzie złożył wizyty w Arabii Saudyjskiej, Iranie i Egipcie, przy czym w przypadku pierwszych dwóch państw padły deklaracje o chęci podniesienia rangi wzajemnych relacji do kompleksowego partnerstwa strategicznego⁵². Niemal równoległe wizyty w dwóch rywalizujących państwach są symptomatyczne dla całej polityki ChRL wobec Bliskiego Wschodu. Polityka dwutorowa polegająca na równoległym utrzymywaniu dobrych relacji z Rijadem i Teheranem sprzyjać będzie realizacji interesów ekonomicznych ChRL oraz stabilności w regionie. Obawy przed pogorszeniem relacji z Arabią Saudyjską stanowią jeden z głównych argumentów przeciwko rzekomemu sojuszowi Chin i Iranu, o którym pisały media w lipcu 2020 r.⁵³.

Afryka

Współpraca z państwami Afryki oraz innymi państwami tzw. trzeciego świata⁵⁴ uznawana była przez Pekin za ważny wektor polityki zagranicznej już w okresie rządów Mao. Wsparcie państw postkolonialnych i ich akceptacja dla idei komunistycznych miała uwiarygadniać wizerunek Chin jako alternatywy wobec dwóch imperiów (USA i ZSRR). Współcześnie Afryka jest dla Pekinu przede wszystkim obszarem ekspansji gospodarczej i pozyskiwania surowców. Działania te nie są jednak pozbawione komponentu politycznego, który zyskuje na znaczeniu wraz z globalizacją rywalizacji Chiny-USA, chińskimi próbami stworzenia policentrycznego układu sił i swoistego „marszu przez instytucje międzynarodowe”.

Kontakty gospodarcze zyskały wyraźnie na intensywności od początku XXI wieku w konsekwencji skokowego wzrostu zapotrzebowania na surowce w ChRL oraz presji władz chińskich na globalną ekspansję w ramach strategii „wyjścia na świat” (*zou chuqu* 走出去). Nie mniej istotny był rosnący potencjał finansowy i organizacyjny spółek państwowych, który obecnie pozwala realizację dużych projektów infrastrukturalnych takich jak budowa kolei Mombasa-Nairobi, Addis-Dżibutti

czy elektrowni Mambilla, W latach 2014-2018 Chiny były głównym źródłem inwestycji w Afryce z wynikiem (72,2 mld dol.), wyprzedzając USA (30,85 mld dol.) i Francję (34,17 mld dol.)⁵⁵. Były one także najważniejszym partnerem handlowym region z obrotami handlowymi sięgającymi 208 mld dol. w 2019 r.

Nieprzypadkowo państwa afrykańskie znalazły się na liście pierwszych wizyt Xi Jinpinga, choć ich dobór, z wyjątkiem RPA, może na pierwszy rzut oka budzić pewne zdziwienie. Po spotkaniu z Władimirem Putin chiński przywódca odwiedził w 2013 r. trzy państwa afrykańskie (Tanzania, RPA, DRK). Wizyta w RPA związana była z zaplanowanym szczytem formatu BRICS a prócz tego państwo to pozostaje głównym partnerem gospodarczym w Afryce. Wyjazd do Tanzanii wynikał z zaawansowanych negocjacji w sprawie budowy kompleksu portowego w Bagayomo o szacowanej wartości 10 mld dolarów. Umowę w tej sprawie z China Merchants Port podpisano w maju 2013 r., czyli w dwa miesiące od wizyty prezydenta Xi Jinpinga⁵⁶. Przyłot do Demokratycznej Republiki Kongo należy z kolei powiązać z ogłoszonym wówczas planem budowy wartej 14 mld dolarów hydroelektrowni na rzece Kongo z udziałem China Three Gorges⁵⁷. Choć projekt napotkał od tamtego czasu na liczne bariery wciąż istnieje szansa na jego realizację⁵⁸. W 2015 r. Xi Jinping ponownie odwiedził RPA, by uczestniczyć w forum Chin-Afryka (FOCAC), na którym zadeklarował, że w przyszłości Chiny zainwestują dodatkowe 60 mld dol. w projekty na kontynencie. Wizycie w Zimbabwie towarzyszyło przyznanie kredytu w wysokości 1,2 mld dol. na rozbudowę i modernizację największej elektrowni w kraju⁵⁹. W 2018 r. Xi Jinping odwiedził cztery państwa afrykańskie (RPA, Senegal, Rwanę i Mauritius) w związku ze szczytem BRICS (RPA) oraz promocją projektów w ramach Nowego Jedwabnego Szlaku.

Pandemia COVID-19 wygenerowała nowe wyzwania dla relacji Chin z Afryką, jednocześnie jednak Pekin będzie dążył do wykorzystania narzędzi gospodarczych i politycznych w celu wzmocnienia swoich wpływów i poprawy wizerunku pod sztandarem Inicjatywy Pasa i Szlaku. Prezydent Xi w trakcie wirtualnego szczytu FOCAC w czerwcu 2020 r. zapowiedział m. in. anulowanie długów niektórych państw oraz dostarczenie szczepionki, gdy tylko ta stanie się dostępna⁶⁰. Trudna sytuacja gospodarcza sprzyjać będzie zacieśnieniu, a nie rozluźnieniu relacji z Chinami, bez których wyjście z kryzysu w przypadku Afryki będzie niezwykle trudne. Państwa Afryki stanowiąc będą także cennymi partnerami na forach organizacji międzynarodowych, gdzie nasilają się napięcia z państwami Zachodu. Postkolonialna historia kontynentu i brak powiązań sojuszniczych z USA dodatkowo sprzyjać będzie dalszemu zacieśnianiu współpracy.

Bibliografia

- 1 *China's Peaceful Development*, Information Office of the State Council The People's Republic of China September 2011, Beijing; 中国捍卫核心利益的决心坚定不移, 人民日报, 2019年05月09日 01 版.
- 2 Angela Poh & Mingjiang Li, *A China in Transition: The Rhetoric and Substance of Chinese Foreign Policy under Xi Jinping*, *Asian Security*, 13:2, 2017, 84-97, DOI: 10.1080/14799855.2017.1286163; Xuetong Yan, *From Keeping a Low Profile to Striving for Achievement*, *The Chinese Journal of International Politics*, 7:2, 2014, 153–184; Weixing Hu, *Xi Jinping's 'Major Country Diplomacy': The Role of Leadership in Foreign Policy Transformation*, *Journal of Contemporary China*, 28:115, 2019, 1-14, DOI: 10.1080/10670564.2018.1497904.
- 3 Zhimin Lin, *Xi Jinping's 'Major Country Diplomacy': The Impacts of China's Growing Capacity*, *Journal of Contemporary China*, 28:115, 2019, 31-46, DOI: 10.1080/10670564.2018.1497909.
- 4 Avery Goldstein, *China's Grand Strategy under Xi Jinping: Reassurance, Reform, and Resistance*, *International Security*, 45:1, 2020, 164-201.
- 5 习近平关于实现中华民族伟大复兴的中国梦论述摘编, 中共中央文献研究室 编, 出版时间: 2013年12月.
- 6 朱炳元, 实现“两个一百年”奋斗目标的内在逻辑, 018年03月09日.
- 7 刘杨, 关于中国在南海的领土主权和海洋权益中国政府严正声明, 2016-07-12 http://www.gov.cn/xinwen/2016-07/12/content_5090628.htm; 中华人民共和国国务院新闻办公室, 钓鱼岛是中国的固有领土 (2012年9月).
- 8 *President Xi Jinping Delivers Important Speech and Proposes to Build a Silk Road Economic Belt with Central Asian Countries*, 2013/09/07, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/xjpfwzysiesgjtfhshzzfh_665686/t1076334.shtml.
- 9 Marcin Kaczmarek, *Jedwabna globalizacja: Chińska wizja ładu międzynarodowego*, OSW Punkt Widzenia nr 60, Warszawa 2016.
- 10 Patrycja Pendrakowska, *Tydzień w Azji: Inauguracja Centrum Badań Myśli Xi Jinpinga nad Dyplomacją*, Instytut Boyma, 11 sierpnia 2020, <https://instytutboyma.org/pl/tydzien-w-azji-inauguracja-centrum-badan-mysli-xi-jinpinga-nad-dyplomacja/>.
- 11 *China Global Investment Tracker*, American Enterprise Institute, 2020, <https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>
- 12 Paweł Paszak, *Sino-Russian Partnership in the Face of Changing Balance of Power and Internal Barriers*, *Historia i Polityka*, No. 30(37)/2019, pp. 89–106
- 13 Mankoff, Jeffrey. "Russia's Asia Pivot: Confrontation or Cooperation?" *Asia Policy*, no. 19, 2015, p. 67.
- 14 James Henderson, *Russia's gas pivot to Asia: Another false dawn or ready for lift off?*, Oxford Institute for Energy Studies, *Oxford Energy Insight*: 40, November 2018 <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2018/11/Russias-gas-pivot-to-Asia-Insight-40.pdf>
- 15 Michal Lubina, *Between Reality and Dreams: Russia's Pivot to Asia*, in: Dominik Mierzejewski and Grzegorz Byawel, *Building the Diverse Community: Beyond Regionalism in East Asia*, "Contemporary Asian Studies Series", Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, p. 161-163.
- 16 *Voting Practices in the United Nations in 2018. Report to Congress Submitted Pursuant to Public Laws 101 246 and 108-447*, US Department of State, 2019.
- 17 Ilya Razlomalin, Ilya Sushin, *The Road to China: An Opportunity for Russian Gas*, Italian Institute of International Affairs, February 21 2020, <https://www.ispionline.it/en/publicazione/road-china-opportunity-russian-gas-25096>.
- 18 UN Comtrade, <https://comtrade.un.org/data/>.

- 19 *Remarks By President Obama to the Australian Parliament*, Parliament House Canberra, Australia, November 17, 2011, The White House, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/11/17/remarks-president-obama-australian-parliament>; Hillary Clinton, *America's Pacific Century*, Foreign Policy, 2011
- 20 Veronica Stracqualursi, *10 times Trump attacked China and its trade relations with the US*, ABC News, November 9 2017, <https://abcnews.go.com/Politics/10-times-trump-attacked-china-trade-relations-us/story?id=46572567>.
- 21 Mihir P. Torsekar and John VerWey, *East Asia-Pacific's Participation in the Global Value Chain for Electronic Products*, United States International Trade Commission Journal of International Commerce and Economics March 2019.
- 22 UN Comtrade, <https://comtrade.un.org/>.
- 23 US Census Bureau, *Trade in Goods with China*, <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html>
- 24 *Review of China's Foreign Trade in 2019*, General Administration of Customs of the People's Republic of China, January 14, 2020. <http://english.customs.gov.cn/Statics/f63ad14e-b1ac-453f-941b-429be1724e80.html>
- 25 *ASEAN Investment Report 2019: FDI in Services: Focus on Health Care*, s. 22.
- 26 *China's CCCC, Philippines' Macroasia win \$10 billion airport project*, <https://www.reuters.com/article/us-cccc-philippines/chinas-cccc-philippines-macroasia-win-10-billion-airport-project-idUSKBN1YL12E>
- 27 *Speech by Chinese President Xi Jinping to Indonesian Parliament*, 2 October 2013, Jakarta, Indonesia, ASEAN-China Center, http://www.asean-china-center.org/english/2013-10/03/c_133062675.htm
- 28 Mingjiang Li, *The Belt and Road Initiative: geo-economics and Indo-Pacific security competition*, *International Affairs*, 96:1, January 2020, 169–187, <https://doi.org/10.1093/ia/iiz240>
- 29 US Department of State, *A Free and Open Indo-Pacific: Advancing a Shared Vision* November 4, 2019.
- 30 Kai He, Mingjiang, *Understanding the dynamics of the Indo-Pacific: US–China strategic competition, regional actors, and beyond*, *International Affairs*, Volume 96, Issue 1, January 2020, Pages 1–7, <https://doi.org/10.1093/ia/iiz242>; Shicun W, *中国如何破解美国的“印太战略”*, National Institute for South China Sea Studies, 2019. http://www.nanhai.org.cn/review_c/402.html
- 31 Harsh V. Pant, *The US-India-China 'Strategic triangle': theoretical, historical and contemporary dimensions*, *India Review*, 18:4, 2019, 343-347, DOI: 10.1080/14736489.2019.1662192.
- 32 中华人民共和国和巴基斯坦伊斯兰共和国关于深化中巴全天候战略合作伙伴关系的联合声明（全文，2020年03月17日）。
- 33 Ganeshan Wignaraja, Dinusha Panditaratne, Pabasara Kannangara and Divya Hundlani, *Chinese Investment and the BRI in Sri Lanka*, Chatham House, Asia-Pacific Programme, March 2020, p. 5.
- 34 Yogesh Joshi & Anit Mukherjee (2019) *From Denial to Punishment: The Security Dilemma and Changes in India's Military Strategy towards China*, *Asian Security*, 15:1, s. 25, DOI: 10.1080/14799855.2019.1539817; Christian Wagner (2016) *The Role of India and China in South Asia*, *Strategic Analysis*, 40:4, 307-320, DOI: 10.1080/09700161.2016.1184790, s. 318.
- 35 United Nations Comtrade Database, <https://comtrade.un.org/data/>.
- 36 S. Pirani, *Central Asian Gas: prospects for the 2020s*, The Oxford Institute for energy Studies, <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2019/12/Central-Asian-Gas-NG-155.pdf>
- 37 Temur Umarov, *China Looms Large in Central Asia*, Carnegie Moscow Center, March 30 2020, <https://carnegie.ru/commentary/81402>.

- 38 *Worldwide Chinese Investments & Construction (2005 - 2020)*, American Enterprise Institute, <https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>.
- 39 Daisuke Kitade, *Central Asia Undergoing a Remarkable Transformation: Belt and Road Initiative and Intra Regional Cooperation*, Mitsui & Co. Global Strategic Studies Institute Monthly Report August 2019.
- 40 *Declaration on the Establishment of the Shanghai Cooperation Organization*, Shanghai, June 15, 2001, s. 2-3.
- 41 *President Xi Jinping Delivers Important Speech and Proposes to Build a Silk Road Economic Belt with Central Asian Countries*, 2013/09/07, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/xjpfwzysiesgjtfhshzzfh_665686/t1076334.shtml
- 42 Alicja Paszak, *Chińskie inwestycje bezpośrednio w Ameryce Łacińskiej*, Instytut Nowej Europy, 26 marca 2020, <https://ine.org.pl/chinskie-inwestycje-bezposrednie-w-ameryce-lacinskiej/>.
- 43 Thomas Lum, *China's Engagement with Latin America and the Caribbean*, Congressional Research Service, June 2020, <https://fas.org/sgp/crs/row/IF10982.pdf>.
- 44 Rolando Avendano, Angel Melguizo and Sean Miner, *Chinese FDI in Latin America: Trends with Global Implications*, Atlantic Council, June 2017, s. 1; Enrique Dussel Peters, *Monitor of Chinese OFDI in Latin America and the Caribbean 2018*, RED ALC-China, March 21st, 2018, s. 2.
- 45 Eliana Raszewski and Scott Squires, *UPDATE 1-Argentina expands China currency swap as Beijing eyes Latin America*, Reuters, November 9 2018, <https://www.reuters.com/article/argentina-economy-currency/update-1-argentina-expands-china-currency-swap-as-beijing-eyes-latin-america-idUSL2N1XJ1VW>.
- 46 *China-EU - international trade in goods statistics*, European Commission, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/China-EU_-_international_trade_in_goods_statistics.
- 47 Agatha Kratz, Mikko Huotari, Thilo Hanemann, Rebecca Arcesati, *Chinese FDI in Europe: 2019 Update*, A report by Rhodium Group (RHG) and the Mercator Institute for China Studies (MERICS), April 2020, https://merics.org/sites/default/files/2020-05/MERICS-Rhodium%20Group_COFDI-Update-2020%20%28%29.pdf.
- 48 *Worldwide Chinese Investments & Construction (2005 - 2020)*, American Enterprise Institute, <https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>.
- 49 Udział poszczególnych państw Płw. Arabskiego w imporcie ropy ChRL w 2019 r.: Arabia Saudyjska 16,8%, Irak 9,9%, Oman 6,9%, Kuwejt 4,5%, Zjednoczone Emiraty Arabskie 3,1%.
- 50 Rada Współpracy Zatoki Perskiej (GCC).
- 51 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, *The Five Principles of Peaceful Coexistence - The time-tested guideline of China's policy with neighbours*, July 30 2014, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zwjg_665342/zwbd_665378/t1179045.shtml.
- 52 *Chinese president back home after visits to Saudi Arabia, Egypt, Iran*, People's Daily Online, January 24 2016. <http://en.people.cn/n3/2016/0124/c90883-9008539.html>.
- 53 Farnaz Fassihi and Steven Lee Myers, *Defying U.S., China and Iran Near Trade and Military Partnership*, New York Times, July 11 2020, <https://www.nytimes.com/2020/07/11/world/asia/china-iran-trade-military-deal.html>; *The Iran-China Axis*, The Wall Street Journal, July 17, <https://www.wsj.com/articles/the-iran-china-axis-11595027021>.
- 54 *Chairman Mao Zedong's Theory on the Division of the Three World and the Strategy of Forming an Alliance Against an opponent*, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/t18008.shtml.
- 55 Payce Madden, *Figure of the week: Foreign direct investment in Africa*, Brookings, October 9, 2019, <https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2019/10/09/figure-of-the-week-foreign-direct-investment-in-africa/>.

- 56 *UPDATE 1-Tanzania signs port deal with China Merchants Holdings*, Reuters, May 30, 2013, <https://www.reuters.com/article/tanzania-china-infrastructure/update-1-tanzania-signs-port-deal-with-china-merchants-holdings-idUSL5N0EB3RU20130530>.
- 57 Teo Kermeliotis, *Will 'world's biggest' hydro power project light up Africa?* CNN Business, June 28 2013, <https://edition.cnn.com/2013/06/28/business/biggest-hydropower-grand-inga-congo/index.html>.
- 58 Pauline Bax, Michael Kavanagh, *China Dominates Bid for Africa's Largest Dam in New Pact*, Bloomberg Green, August 7 2020, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-08-07/chinese-firms-dominate-bid-to-build-congo-s-inga-dam-in-new-pact>.
- 59 *Zimbabwe: China promises \$1.2bn loan for Hwange thermal power plant upgrade*, Africa's Power Journal, December 2 2015, <https://www.esi-africa.com/top-stories/zimbabwe-china-promises-1-2bn-loan-for-hwange-thermal-power-plant-upgrade/>.
- 60 *Xi Jinping's speech at Extraordinary China-Africa Summit on Solidarity against COVID-19*, China Global Television Network (CGTN), 18 June 2020. <https://news.cgtn.com/news/2020-06-17/Full-text-Xi-s-speech-at-China-Africa-summit-on-COVID-19-fights-Rp7hgf5tu0/index.html>.

Program Rozwoju
Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018–2030

PROO

*Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności
– Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030.*

Autor: Paweł Paszak

Dyrektor programu Indo-Pacyfik w Instytucie Nowej Europy (INE) oraz współautor programu China Monitor dla Warsaw Institute. Absolwent stosunków międzynarodowych (spec. Wschodnioazjatycka) na Uniwersytecie Warszawskim oraz stypendysta University of Kent (W. Brytania) i Hainan University (ChRL). Doktorant Uniwersytetu Warszawskiego i Akademii Sztuki Wojennej oraz uczestnik projektów badawczych Ministerstwa Obrony Narodowej. Obszary badawcze obejmują politykę zagraniczną ChRL oraz strategiczną rywalizację Chiny-USA w regionie Indo-Pacyfiku.

FUNDACJA INSTYTUT NOWEJ EUROPY (INE)

Organizacja pozarządowa prowadząca działalność analityczną i badawczą w obszarze gospodarki, polityki i systemu prawnego w kontekście krajowym oraz międzynarodowym. Nasza działalność ma na celu merytoryczne wspieranie procesów podejmowania strategicznych dla państwa decyzji poprzez przygotowywanie propozycji rozwiązań w formie postulatów do realizacji, a także konkretnych rozwiązań legislacyjnych i uczestniczenie w procesie wcielania ich w życie.

WIĘCEJ INFORMACJI:

www.ine.org.pl

KONTAKT:

kontakt@ine.org.pl

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy:

95 2530 0008 2090 1053 7214 0001

tytułem: „**darowizna na cele statutowe**”